

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XIX. De lacte

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

manibusque vltro locus opportunior aut commodior vllus erat. Tertiam; quod si in imo fuissent ventre, tum concubitus, tum incessus, difficiliores extitissent: in pectore nec amplexum nec vllum brachiorum vsum impediunt; nec verò ad venerem parum alliciunt; &, vt habet Plutarchus in libello de amore prolis, potest mater simul & filium alere, & amplecti & osculari, adde & gestare. Accedebat & illud non leue emolumentum, quod thoracis motu cordisque propinqui calore generatio lactis non parum promouebatur. Denique eo loco posita non paruo futuræ erant humano corpori ornamento: quod tum in maribus, tum in feminis manifestum est.

Numerus. Tam cur homini & animalibus permultis binæ sint, alijs multò plures; ratio est partus alendi paucitas aut multitudo. Illarum autem vna est dextra altera sinistra; harum vnus ordo in dextro, alter in sinistro latere, vt in canibus & suis. Aut quoniam, vt Aristoteles tradidit, binæ sunt corporis partes, dextra & sinistra; organaque omnia bipartitò diuisa. Aut quoniam, vt significauit Galenus in 14. libro de vtu partium cap. 4. alendi atque educandi foetus instrumenta æquum est ijs respondere, quæ procreationis fuerunt: duobus inquam testibus duplicique vteri sinui duas aut certe duplici serie dispositas mamillas.

Tamen. Quare cum vtero hæ quoque crescunt: & puellis perexiguæ sunt & vix vllæ: grandioribus ad pariendum aptis, quemadmodum ad libidinem vterus incitatur, sic attolluntur mamilla; vt verum compactæ & ferè absque lacte duriusculæ: hincque etatem ad coitum accommodatam voluit Aristoteles in quinto & septimo de historia & quarto de procreatione in feminis cognosci; vt in maribus ex testibus, mutatione vocis, & pubescentia. At suscepto femine si conceperint, quæ ratione sensim magis ac magis exurgit vterus crescente foetu; eadem turgescunt illæ ac lacte magis implentur: maximè que cernuntur & mamilla; & vterus, vbi perfectò foetu pariendi tempus aduenit. Quod sanè ex admirabili partium harum consensu prouenit: instinctuque naturæ, quæ ad eundem finem, hoc est propter foetum ac sobolem extruxit vtramque: non autem, vt in cap. 8. eiusdem libri conatus est explicare Galenus, propter easdem venas, quæ tum ad vterum, tum ad mamillas deducantur. Neque enim rem ita habere dissectio manifestat. Sicut & necessaria persuadet ratio minime fieri posse id, quod in septimo de historia cap. 11. affirmatum est ab Aristotele; vt pilum in poculo fortasse haustum mamillis reddat mulier. Etenim non solum per tot tamque angustos meatus nequit is duci: verum etiam tam accuratas coctiones, quæ in ventriculo & icore sunt extrematæque fecernunt omnia, noxia hæc & excrementosa substantia non euaderet; neque cum vtili alimento traduceretur atque à venis alliceretur.

DE LACTE.

CAPVT XIX.

Lact quid. Ac verò mamillis contentum in earum consideratione prætermittendum non est. Excrementi vtilis genus est hoc, vt & semen & sanguis menstruus. Quæ excrementa vocantur, quod animali, in quo sunt, superflua sint, atque ex redundante materia consistunt. Vitia tamen alteri sunt conseruanda que ac propaganda speciei necessaria. Semen inquam & menstruus sanguis gignendæ, lac educandæ soboli. Lactis, inquit, Philosophus in 4. libro de animalium procreatione cap. 8. naturam eandem esse quam excrementi, ex quo vnunquodque gignatur, apertum est. Eadem enim materia est, quæ alit & ex qua procreationem natura constituit: eaque sanguinis humor in sanguinem habentibus est. Lac enim sanguis coctus est, non corruptus. Propterea paulò post subiungit. Nec lactantibus sunt purgationes menstruæ, neque lactantes concipiunt; etsi conceperint, lac extinguitur: quoniam eadem lactis & menstruum natura est. Natura autem non tam largè profundere potest, vt anceps sit: sed si alterutram in partem fecerint, in alteram desit necesse est, nisi quid violentum acciderit.

Lact quid. Ex his tamen non licet statim colligere, in ijs omnibus reperiri lac, in quibus est semen aut menstruus sanguis. Quoniam tum in eodem loco, tum pluribus multò in cap. 20. lib. 3. de historia in hanc sententiam loquitur idem ipse Philosophus. Quæ lac habent omnia, mamillis id continent. Mamma autem ijs data sunt, quæ animal & intra se concipiunt, & in lucem edunt. At ea, quæ oua pariunt, aut ouo intus concepto animal post in lucem excludunt; hæc & mamillis carent & lacte; vt pisces & aues. Deinde in maribus abundat semen, lac ferè non gignitur.

An mamilla. Quamquam tum eodem in loco Philosophus, tum in cap. 12. libri primi in ijs quoque affirmet gigni interdum posse. Quippè tum in Lemno insula capro ex mamillis tantum lactis emunctum fuisse scribit, vt colostrum inde conficerentur. Tum etiam viris post pubem nonnullis exiguum expressum fuisse, perque suctum frequentiore aliquibus vel multum prodijisse commemorat: nec semel se comperisse Andream Vesalius testatur in lib. 5. cap. 8. & Hieronymus Cardanus in 12. libro de subtilitate, Antonium quendam Benzum narrat trigessimum quartum agentem annum, ex cuius mamillis tantum profuxerit lactis, vt infantem ferè lactare posset: nec effluxisse modò, sed impulsa prorupisse. Neque multò antè ex viris fide dignis accepimus viros in Brasilia tantum habere lactis, vt ipsimet suas alant proles. Quod videri mirum non debet. Siquidem eodem modo mas, quo femina, mamillas habet glandosa constantes substantia ad continendum coquendumque lac aprissima, & Americus quintus rex Hierusalem non minores, quam feminas dicitur, habuisse mamma. Sed femina, vt Hippocrates habet in li. de Natura pueri, & in lib. de glandibus, & Arist. in 1. de hist. cap. 12. rariorem habet,

habet, fungosam magis & foraminolentam mammarum substantiam, mas spissam magis ac densam: quare copiosorem materiam foemine, quam mas, suscipere & continere potest.

Quo tempore gignatur.
 Quod verò ab eodem Hippocrate proditum legimus in eodem libro de natura pueri, lac in mammillis gigni quo tempore foetus in vtero moueri incipit: quoniam grandiore facto foetu magisque vtero turgescente comprimitur venter & ad mammillas sanguis repellitur: ita fuerit accipiendum, vt non tunc primum gigni, sed copiosorem gigni intelligamus. Hoc enim & proposita in superiori capite persuadet ratio, & natura finis reitatur. Nam & tempus accedit partus, quo extra vterum nutriendum erit foetus: & is humor, qui potuisset in lac conuerti, in foetus formatione antea absumebatur. Alioqui sagax & prouida natura foetu statim concepto tum materiam ad mammillas submittere, tum lac coquere agreditur: vt sensim & cum minori parturientis mutatione foetus necessitati prospiciat. Quin virginibus quoque, si modò ætas ad viri complexum opportuna aduenierit, attolli mamillæ, ac sensim turgere conspiciuntur: ceteri minùs adhuc perfectum lac esse credendum est. Sed & in maribus item lac dictum est gigni posse: & omnino ætate ad speciem propagandam idonea tum mari semen gignitur, tum foemina menstruum & lac: illis turgescunt testes, his mamillæ, pruritque vterus.

Optimum infantibus nutritum.
 Optimum verò & maxime opportunum infantibus recens natis lac præbet nutrimentum. Quippè cum in vtero versarentur, sanguine semper sustentabantur; ex sanguine autem non nihil in mammillis mutato existit lac. Ità sensim natura progreditur. Ex sanguine formatus foetus sanguine primum nutritur & crescit: deinde sanguine non nihil mutato ad aliud magis diuersum ac solidum nutrimentum traducitur. Quod si quis obijciat humidissimæ illi constitutioni tam humidum alimentum non conuenire: quippè humidiores naturæ siccandæ potius videntur; sicut & sicciore humectari, & frigidiores calefieri, calidiorèque refrigerari oportet; & omnino contrariorum contraria solent esse remedia: Prudenter respondet Galenus in primo libro de sanitate tuenda capite septimo, adfertque Hippocratis sententiam in 7. Aphorismo libri primi. Victus humidi febricitibus omnibus conferunt: maxime verò pueris & alijs ita aliadfectis. Tria namque complexus est, morbum, ætatem, assuetudinem. Morbus contrario curandus est, ætas & assuetudo simili fouenda & sustentanda: contraria namque obessent plurimum nimaque mutatione perturbarent. Neque in pueris siccandus humor est, quo sustentatur natura totiusque vitæ fomentum est. Cum præsertim tenella ætas & imbecilla molli & humido assueta cibo durum & siccum nec toleraret nec conficeret. Itaque in his tum ætas tum assuetudo conueniunt. Et omnino quæ corpora benè & secundum naturam se habent, ipsæ conseruari oportet.

Matris lac optimum.
 Propterea omnium optimum in fante lac matris fuerit, modò morbo vilo vitiatum non sit. Indè namque & ortus primordia accepit & huic alimento iam multo tempore assuevit in vtero: estque illi maternum lac tum proprium, tum assuetum alimentum.

Tres lactis substantie.
 Denique tres in lacte continentur substantie: pinguior vna, tenuior & aërea, omnium optima: altera crassior & magis terrea: tertia potius aquea. Prima butyrum est, altera caseus, tertia serum, quod dilutam laniem appellauit Philosophus.

DE THORACIS ossibus.

CAPVT XX.

Thorax est medius in corpore.
Thorax est pars ossis, partim carnis.
T Am verò de thorace ipso mammillis subiecto dicendum est. Is inter caput & inferiorem ventrem medius est: non solum situ inter superiora & os pubis, inter caput & abdomen: quam ob causam tutissimo loco positus est propter cordis conseruationem, cui totus dicitur, quippè nil aliud, quam cor cum pulmonibus, continet. Verùm compositio quoque ac natura. Neque enim osseus totus est, quemadmodum caput, neque prorsus carnis, vt inferior venter: sed osseus partim, partim carnis. Optimèque videtur natura tum à durissima & planè ossea parte ad mollissimam & carneam totam non subito, sed sensim descendisse, aut ab hac contrà ad illam ascendisse. Tum verò etiam cordi optimè prospexisse, cui minus fuisset prospectum, si aut osseo toto aut toto carneo loco fuisset positum. Osseus extendi non potuisset & comprimi respirando, vt illius membri refrigeratio postulabat. Et carnis minus fuisset tutus: neque cavitatem illam effecisset, in qua liberè pulmones attolli oportebat. Sed & aliquid firmum esse oportuit, cui scapulæ & brachia musculique tum ad brachia tum ad abdomen pertinentes alligarentur.

Thoracis descriptio.
Locus igitur primum describendus est: tum ea, quæ loco continentur, inspicienda. Locus tum superiore tum inferiore & media parte distinguitur. Superior est furecula, cui collum insidet: duæque in clauas diuiditur, quibus totidem subiacent iuguli, dexter & sinister. Media tum sternum habet & costas, tum plurimos adiunctos musculos. Infima demum initar fundi musculus ille est magnus, latus & rotundus, quem *diaphragma* seu transfuersum septum nominamus. Cum igitur totus thorax partim ossibus constet partim musculis, accuratè satis & optima methodo fuerit de illo dictum, si ossa primum seorsim, quibus applicantur musculi, deinde musculos singulos descriperimus.

Thoracis ossa.
Ossibus thorax constat triplicis generis. Primum enim velut basis atque totius ædificij fundamentum duodecim ferè dorsæ spinæ subternuntur vertebræ. Deinde ex harum singulis producuntur singulique inferuntur costæ; quæ non rectæ, sed curuæ & arcus forma, vt capacitatem cordi ac pulmonibus necessariam describât, vtrinque ascendunt. Quare ex duodecim vertebris duodecim item ferè vtrinque existunt costæ: interdum etiam tredecim aut perrarò vndecim: quotque numerantur costæ, totidem quibus insistant, vertebras esse necesse est. Superiores septem perfectæ sunt & absolutæ (octo numerauit Philosophus in primo historiae libro cap. 15.